

از کودکی تا به امروز در کتاب‌های دینی مطالعه کردیم یا در مساجد و تکایا بارها به گوش شنیده‌ایم و می‌شنویم که حضرت علی(ع) تا وقتی ضربت شمشیر این‌ملجم را نخورده بود، خیلی از مردم اطاع نداشتند فردی که شب‌ها به صورت ناشناس پشت در خانه‌های نیازمندان و مستمندان آذوقه می‌گذارد، آن حضرت هستند. شب‌های قدر در ماه مبارک رمضان فرصتی است تا به بخشی از اندیشه و رفتار آن امام همام درباره فقر و فقرا نگاهی گذرا و کوتاه داشته باشیم. برای ما که در ایران روز ولادت امام علی(ع) به نام روز ملی مددکاری اجتماعی هم شناخته می‌شود و بیش از ۳۴ سال است که این روز جشن گرفته می‌شود و ارزش‌ها و اصول علمی مددکاری اجتماعی در جهان هم تأکیدیاتی مبنی بر تکریم انسان و حفظ کرامت انسانی دارند و اصل رازداری حرفه‌ای از اصول مسلم مددکاری اجتماعی است، این رفتار امام علی(ع) از زوایای مختلف قابل تأمل است. این موضوع حاوی پیام‌های متعددی در حوزه اجتماعی و انسانی است.

نکته اول: اینکه هیچ مسئولی نباید از احوال مردم جامعه خویش بی‌خبر باشد.

نکته دوم: مسئولیت‌پذیری در قبال مردم جامعه‌ای است که در آن مسئولیت داریم.

نکته سوم: اهتمام ویژه به امور مربوط به طبقات محروم و فقیر است. تأملی بر بخشی از مفاد نامه ۵۳ نهج‌البلاغه که به عهدنامه مالک اشتر معروف است، گویای بسیاری از نکات ارزشمند است. آنجا که با مالک اشتر در این نامه می‌نویسد: «خدا را خدا را در طبقه پایین اجتماع، از آنان که راه چاره ندارند، و ازکارافتادگان و نیازمندان و دچارشدگان به زیان و سختی و صاحبان امراضی که از پا درآمده‌اند، در میان اینان کسانی هستند که روی سؤال و اظهار حاجت دارند و کسانی که غفلت نشانمان مانع از سؤال است. بنابراین آنچه را که خداوند در مورد آنان

نکته دوم: مسئولیت‌پذیری در قبال مردم جامعه‌ای است

نکته سوم: اهتمام ویژه به امور مربوط به طبقات محروم

و فقیر است. تأملی بر بخشی از مفاد نامه ۵۳ نهج‌البلاغه که به عهدنامه مالک اشتر معروف است، گویای بسیاری از نکات ارزشمند است. آنجا که با مالک اشتر در این نامه می‌نویسد: «خدا را خدا را در طبقه پایین اجتماع، از آنان که راه چاره ندارند، و ازکارافتادگان و نیازمندان و دچارشدگان به زیان و سختی و صاحبان امراضی که از پا درآمده‌اند، در میان اینان کسانی هستند که روی سؤال و اظهار حاجت دارند و کسانی که غفلت نشانمان مانع از سؤال است. بنابراین آنچه را که خداوند در مورد آنان

پیشخوان

کرونا در مدیریت ارتباطات

● ماهنامه مدیریت ارتباطات با انتشار شماره صدویست، پرونده دهه اول انتشار خود را بست. در بخشی از این ماهنامه جستارهایی درباره کرونا و قرنطینه و مطالبی از ناصر فکوهی، بهروز غریب‌پور، مسعود سپهر، نینوشا طیبی و ایرج رضایی می‌خوانیم. کاوه بهبهانی در مقاله‌ای بلند با نام «تصمیم‌گیری عقلانی، مطلوبیت منظره و ارزش زندگی انسان» به این پرداخته که در وضعیت استثنائی مانند اوج بحران کرونا که پزشکی ناچرا است به انتخاب‌های سخت‌دست بزند. چه نظریه‌ای می‌تواند به کمک او بیاید و در واقع کدام راه درست است.

این ماهنامه با مدیرمسئولی امیرعباس تقی‌پور و سردبیری علمی ورامینی منتشر می‌شود و این شماره آن در ۷۶ صفحه و قیمت ۳۰ هزار تومان بر پیشخوان قرار گرفته است.

www.sharghdaily.ir

یکشنبه ۲۸ اردیبهشت ۱۳۹۹ = ۲۲ رمضان ۱۴۴۱ = ۱۷ می ۲۰۲۰

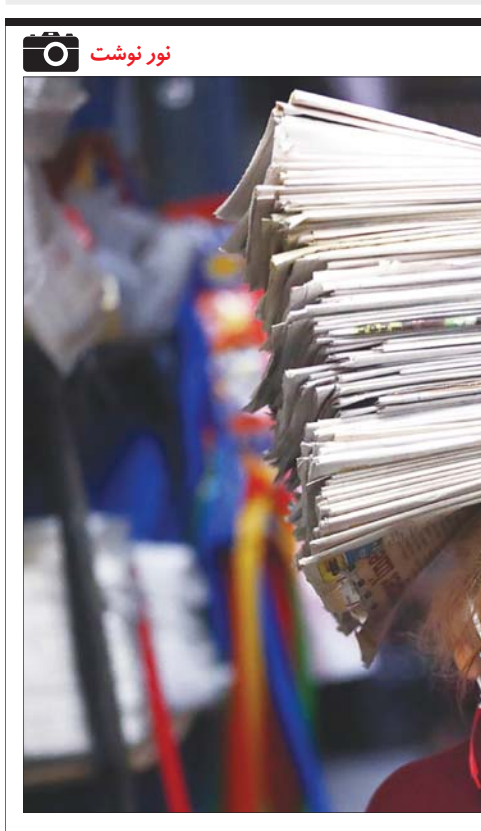
سال هفدهم = شماره ۳۷۲۲ = ۱۶ صفحه

اذان ظهر تهران ۱۳:۰۱ = اذان مغرب ۲۰:۲۵

اذان صبح فردا ۴:۱۸ = طلوع آفتاب ۵:۵۷

فardashargh@gmail.com

روزنامه‌روا

تنگر

فقیر را حقیر نکنیم

از حفظ حقوق از تو خواسته به حفظ آن پرداز، نصیبی از بیت‌المال که در اختیار توست، و سهمی از غلات خالصه‌جات اسلامی را در هر منطقه برای آنان قرار ده. که برای دورترین آنها همان سهمی است که برای نزدیک‌ترین آنان است. در هر صورت رعایت حق هر یک از آنان از تو خواسته شده. پس نشاط و فرورفتن در نعمت تو را از توجه به آنان بازدارد. چه اینکه از بی‌توجهی به امور کوچک آنان به بهانه پرداختن به کارهای زیاد و مهم معذور نیستی. از اندیشه‌ات در امور ایشان دریغ مکن، و رخز از آنان برمتاب. نسبت به امور نیازمندان و محتاجانی که به تو دسترسی ندارند، از آنان که دیده‌ها خوارشان می‌شمارد، و مردم تحقیرشان می‌کنند کنجاوی کن. برای به‌عهده‌گرفتن امور اینان انسانی مورد اعتماد خود را که خداترس و فروتن است مهیا کن، تا وضع آنان را به تو خبر دهد. سپس با آنان به صورتی عمل کن که به وقت لقاء حق عدت پذیرفته شود. زیرا اینان در میان رعیت از همه به دادگری و انصاف نیازمندند. و در ادای قاقح همگان باید چنان باشی که عدت‌ت نزد خداوند قبول شود. به اوضاع یتیمان و سالخوردگان که راه چاره‌ای ندارند، و خود را در معرض سؤال از مردم قرار نداده‌اند رسیدگی کن.»

نکته چهارم: حفظ حرمت و حیثیت فقرا و نیازمند است که نباید به‌هیچ‌وجه مورد بی‌توجهی قرار گیرد.

نکته پنجم: با دین‌شان و همسویی با ایشان یا همسو نبودن، کاری نداشت. حضرت در رسیدگی به ایام و نیازمندان تفاوتی قائل نمی‌شدند؛ همچنین بین افراد؛ چه طرفدار و موافق ایشان بودند و چه مخالف بودند و حتی بین مسلمانان و غیرمسلمانان نیز فرقی نمی‌گذاشتند. نقل شده است که حضرت از محلی عبور می‌کردند که دیدند پیرمردی گوشه‌ای نشسته و در حال گدایی است. حضرت از اطرافیان علت گدایی شخص را جویا می‌شوند و اطرافیان می‌گویند: «یک فرد نصرانی است». حضرت به حالت اعتراض می‌گویند: «تا زمانی که این فرد جوان بود از نیروی کارش استفاده کردید حال که پیر و کهنسال شده است می‌گویید نصرانی است؟» و دستور می‌دهند که از بیت‌المال به آن فرد کمک شود. به راستی که امام علی(ع) که ما این‌همه به ایشان می‌نایزم همان

شاید اگر همه‌گیری کرونا این‌چنین باعث دگرگونی در روال و سبک زندگی انسان‌ها در سراسر جهان نشده بود، دشوار بود که به اهمیت ابعاد گسترده بوم‌شناسی برای خودشناسی و مسئولیت‌های انسانی حاصل از آن، در حد هشدارنده کنونی پی ببریم. برای این منظور، در ابتدا می‌بینیم که گویا پاشنه آشیل پهلوان میدان، یعنی انسان قرن بیست‌ویکم را که سرمست از مزایای تکنولوژیک برای تسخیر طبیعت بوده، باید در بوم‌شناسی جست‌وجو کنیم. برای مثال، انواع ویروس‌های کرونا، هیولاهای ترساک و کشنده‌ای که مستقیماً به انسان‌ها حمله کرده و جنگی بی‌پدیلی را شروع کرده‌اند، در واقع، شبه‌جاندارانی متشکل از ماده ژنتیکی ساده پیچیده در لایه پروتئین و چربی هستند که به‌طور معمول، در صلح، خوش‌نشین بدن نوعی خفاش هستند که حشرات شکار می‌کنند و برای نظم محیط زیست مفیدند. این خفاش‌ها نظام ایمنی بدنی سازگاری با ویروس‌های کرونا دارند. البته در محیط زیست طبیعی قرار نبوده این ویروس‌ها به بدن انسان‌ها دسترسی داشته باشند و به این علت نیز هست که درحال‌حاضر، خطر جانی برای انسان پیدا کرده‌اند؛ زیرا برای نظام ایمنی بدن انسان، غریبه‌ای پاک ناآشنا هستند. البته آنها بی‌واسطه به بدن انسان وارد نشده‌اند، بلکه از طریق پسمادهای خفاش به جاندار واسطی منتقل و از طریق آنها به انسان رسیده‌اند. این جانداران واسط در مورد سارس (۲۰۰۲)، کره‌های وحشی و در مورد مرس (۲۰۱۳)، شتر بوده است. به نظر می‌رسد در مورد کووید۱۹، پنگولین (مورچه‌خوار پولک‌دار) واسط بین خفاش و انسان بوده باشد. با همه این احوال، نباید فراموش کرد که هرچقدر انسان‌ها به گسترش سرزمینی خود می‌افزایند و به سوی جنگل‌ها و زندگی بومی حیوانات وحشی نزدیک‌تر می‌شوند، تماس حیوانات اهلی و دست‌آموز با جانداران جنگل بیشتر شده و خطر انتقال چنین ویروس‌های بی‌آزاری از طریق بدن جانوران اهلی واسط بیشتر می‌شود که ممکن است در بدن غریبه انسان‌ها تبدیل به هیولاهایی مرگ‌آور شوند. به نظر

مغز اجتماعی - ۱۱۴

اهمیت بوم‌شناسی در آگاهی بخشی دوران پساکرونا

بوم‌شناسان، علت عمده همه‌گیری بیماری‌های ویروسی در گذشته و حال، دخالت تجاوزگرانه انسان در به‌هم‌ریختن و از تعادل خارج‌کردن تنوع زیستی و نظام بومی در مناطق طبیعی و دست‌نخورده طبیعت، به‌ویژه در مناطق حاره آفریقایی، آسیایی و آمریکای لاتین است. توسعه و گسترش شهرسازی جریانه و سودجویانه، قطع بی‌دریغ درختان جنگلی و آواره‌کردن حیوانات جنگلی، معدن‌کاوی، جاده‌سازی و ساختن شهرهای پرجمعیت در کنار طبیعت ویران‌شده و از تعادل خارج‌شده، بدبهی است که بدن انسان‌های ناآماده را در معرض ورود و انتشار ویروس‌های بیگانه قرار دهد. به‌پوده نیست که ۶۰ درصد بیماری‌های انسان از طریق سرایت از جانداران دیگر صورت می‌گیرد. مردم فقیر، به‌ویژه در کشورهای آفریقایی و آسیایی که دسترسی به گوشت حیوانات اهلی ندارند، از گوشت پرندگان، خزندگان، جوندگان و پستانداران وحشی و حتی حشرات استفاده می‌کنند. واقعیت این است که در بسیاری از کشورهای فقیر آسیایی و آفریقایی نمی‌توان بازارهای فروش گوشت تازه را تعطیل کرد. بدبهی است که در شهرهای پرجمعیت و فقیری که در کنار دنیای وحش بنا شده‌اند، گوشت تازه جانداران وحشی نیز خریدار داشته باشد. بنا بر گزارش روزنامه گاردین، درست است که هم‌اکنون بازار گوشت تازه در ووهان چین به دلیل انتشار ویروس کرونا به انسان، انگشت‌نما شده است. ولی بازارهای فراوانی در آفریقا و آسیا هستند که وضعیت بهتری از این بازار تعطیل‌شده ندارند. برای مثال، بازار فروش گوشت حیوانات وحشی در لاگوس هم‌اکنون وضع وخیم‌تر و انفجاری‌تری دارد. به نظر بوم‌شناسان بیماری، ویروس کرونا فقط قله یخ عظیمی را نشان می‌دهد که بقیه آن زیر آب مانده است. با توجه به اینکه بدن انسان در تعامل پیوسته با محیط طبیعی و اجتماعی قرار دارد، سلامت جسمانی تنها موضوع فردی و شخص نیست، بلکه برای فهم تنوع نظام ایمنی بدن انسان، باید به پژوهش‌های بوم‌شناختی اختلالات خودایمنی بپردازیم تا زمینه‌های علمی غیرتقلیل‌گرایانه‌ای برای امر سلامت و دوری از بیماری‌های خودایمنی مهیا شود. فراموش نکنیم که بسیاری از عوارض مرگ‌بار ابتلا به ویروس کرونا را نیز ناشی از اختلالات خودایمنی در مقابله با این ویروس می‌دانند. بدبهی است که نظام ایمنی بدن انسان کار یک پیچیده‌تری دارد؛ زیرا از نظر بوم‌شناسی

در سطح بالاتر، مغز ما نیز از نظر بوم‌شناسی قابلیت مطالعه وسیع‌تری دارد. توماس فاکس در کتاب معروف خود «بوم‌شناسی مغز: پدیداری‌شناسی و زیست‌شناسی ذهن بدمند» (آکسفورد، ۲۰۱۸) به شراکت مغز در شکل‌دهی دو رویه آشکار و پنهان ذهن بدمند تأکید می‌کند. او در این میان، نه‌تنها بدن را به واسطه مغز در ساختن ذهن و رساندن انسان به آگاهی، نیازمند تماس و ارتباط با محیط فیزیکی و اجتماعی می‌داند، بلکه وجود دیگران را از ابتدا برای ساخته‌شدن رویه هستی‌مند دارای عاملیت تجربه اول شخص، ضروری و مهم می‌داند. فاکس در این کتاب تأکید می‌کند که جهان دچار بحران‌های اجتماعی و بوم‌شناختی است و در این میان مغزپژوهی تقلیل‌گرا، سسکه رایج تبلیغات علمی است که خوشبختن، اراده آزاد، آگاهی و وجدان اجتماعی را حکایات ساختگی ناشی از بازنمایی طرح‌واره‌های فعالیت نورونی مغز می‌داند. اما فاکس کار مغز را در بستر وسیع‌تر در رابطه بدن خودی و بدن دیگری و محیط اجتماعی و فرهنگی، مجموعه‌ای درهم‌گسسته، دارای عاملیت و فعالیت و صاحب اراده و مسئولیت اجتماعی می‌داند. او به این امید است که راه را برای مقاومت مردمی در غلبه بر یاس‌پرانی حمایت‌شونده از طرف علم تقلیل‌گرای به ظاهر مغزپژوهانه مهیا کند.

زیر آسمان ایران

رستگاری در پایان مرداد

سامان موحدی‌راد

دومین سالی است که کنکوری‌های ایران در شرایط نامناسبی به استقبال مهم‌ترین آزمون زندگی‌شان می‌روند. سال گذشته سیل‌های ویرانگر بهاری با سرنوشته بخش بزرگی از داوطلبان کنکور بازی کرد و امسال هم کرونا بر سرنوشته همه کنکوری‌های ایران تأثیر گذاشت. اواسط اردیبهشت‌ماه بود که ستاد ملی مبارزه با کرونا در پاسخ به درخواست‌های فراوان داوطلبان کنکور نهایتاً تاریخ جدیدی برای برگزاری آزمون تعیین کرد. به این ترتیب و بر اساس زمان‌بندی جدید زمان برگزاری کنکور سراسری سال ۹۹ از ۱۲ و ۱۳ تیرماه به روزهای پنجشنبه و جمعه ۳۰ و ۳۱ مردادماه ۹۹ منتقل شد. بر اساس این تصمیمات همچنین کسانی که تا پیش از این موفق به ثبت‌نام در کنکور نشده‌اند از امروز می‌توانند در این آزمون ثبت‌نام کنند. اما همچنان اضطراب مهم‌ترین دغدغه کنکوری‌هاست. همه آتیه‌ای که این آزمون را پشت‌سر گذاشته‌اند، می‌دانند ذات این امتحان استرس‌زاست و مواجهه با آن چندان راحت نیست. حالا امسال کرونا با تحمیل چند نکته دیگر وضعیت را برای کنکوری‌ها سخت و سخت‌تر کرده است. محمدامین که خودش را برای کنکور آماده می‌کند، می‌گوید شیوع کرونا از چند جهت او را برای سبیری‌کردن آزمون تحت فشار قرار داده است. تعطیلی مدارس و آموزش‌های مجید و مهم درسی از راه دور در کنار اضطراب و ترس ناشی از کرونا موجب شده است او تمرکز چندانی روی درس‌ها نداشته باشد و نتواند خوب از پس آنها بر آید. او می‌گوید علاوه بر اینکه تمرکز روی درس‌خواندن را از دست داده به دلیل شیوع کرونا نمی‌تواند در کتابخانه هم درس بخواند و این مسئله هم مشکلات جدیدی برای او به وجود آورده است. محیط خانه آنها شلوغ است و فضای مشخص چندانی برای درس‌خواندن در آرامش وجود ندارد و او دوستاش هم به درس‌خواندن در کتابخانه عادت داشته که حالا نداشته است آن هم در نزدیک‌ترین زمان به برگزاری کنکور آن را از دست داده‌اند و تطبیق یافتن با فضای جدید هم برایشان کمی سخت است. الهه هم که از کنکوری‌های ۹۹ است، می‌گوید یکی از بزرگ‌ترین اضطراب‌هایش تا همین دو هفته پیش ناآلموع‌بودن زمان برگزاری آزمون بوده. به هر حال مشخص‌بودن زمان پایان این ماراتن موجب می‌شود تا خیلی‌ها برای آن برنامه دقیقی بچینند و سبدهای مختلفی از دروس را کنار هم قرار دهند تا بتوانند به خوبی رد و آماده‌ترین حالت خودشان را به خط پایان برسانند. اما ناآلموع‌بودن زمان آزمون موجب شد تا خیلی‌ها فرصتی را این میان از دست بدهند. همچنین برخی مسئولان هم از لفق کامل کنکور و گزینش دانشجویان بر اساس نمره تحصیلی حرف به میان آورده بودند. مسئله‌ای که اضطرابی دانشجویان را به آن بخش از کنکوری‌هایی که نمره‌های درخشانی در سال تحصیلی نداشتند، وارد می‌کرد. با این حال هستند کسانی که تهدید کرونا را به فرصتی برای خودشان تبدیل کرده‌اند. محمدامین می‌گوید که برخلاف او و برخی دوستانش مدارس فرایند آموزش حضوری را از دست داده‌اند برخی از هم‌کلاسی‌هایشان از این مسئله به‌شدت استقبال کردند. او می‌گوید بخشی از هم‌کلاسی‌هایشان در طول سال تحصیلی مدام علاقه‌مند به تعطیلی مدارس بودند تا از فرصت خودشان برای مطالعه کنکوری به خوبی استفاده کنند. از این جهت همه دانش‌آموزان هم از تعطیلی مدارس به دلیل کرونا منتضر نشدند. یکی از معلم‌های مقطع دبیرستان در تهران می‌گوید مهم‌ترین چیزی که او به دانش‌آموزانش می‌گوید این است که برای رهایی از اضطراب سعی کنند وظیفه‌محور باشند نه نتیجه‌محور. به هر حال شرایط سختی بر همه ما تحمیل شده و زندگی هر کدام ما را به نوعی تحت تأثیر قرار داده است. او می‌گوید اگر چه کنکور یک آزمون صرفاً نتیجه‌محور است ولی گفتن این حرف‌ها به بچه‌ها موجب می‌شود تا راحت‌تر با هراس‌های این روزهایشان کنار بیایند و بتوانند وقت‌شان را مدیریت کنند. کنکور ۹۹ شاید یکی از تاریخی‌ترین کنکوره‌ای ایران باشد. روزگاری که ترس از کنارهم‌بودن وجود دارد و رقابت بر سر ۱۷ درصدنلدی‌های بهترین دانشگاه‌های ایران حیاتی است.

رسانه

چرا #هکسره مهم است؟ علیه بی تفاوتی

حسین کرمانی

۱. یکی از اشتباهات رایج زبان فارسی در فضای مجازی -که به‌خصوص بین نسل‌های ۸۰ و ۹۰ مشهود است- ایراد #هکسره است. ایراد هکسره به معنای استفاده نادرست و اشتباه از کسره اضافه و «ه» صامت یا ضعف فهم دستور زبان فارسی و تشخیص نادرست صفت و موصوف و مضاف و مضاف‌الیه است. این اشتباه در نوشته‌های افراد زیادی، به‌ویژه سلب‌ریتی‌ها و اینفلوئنسرها در اینستاگرام و دیگر رسانه‌های اجتماعی دیده می‌شود. یک مثال از این اشتباه، نوشتن جمله «چه آفتابه زبیاپی» به‌جای «چه آفتابِ زبیاپی» است که به‌طور واضح اهمیت و تأثیر این اشتباه را نشان می‌دهد.

علاوه بر ایراد هکسره، کردار مشابه دیگری نیز در فضای مجازی در ایران وجود دارد؛ نوشتن برخی جملات حماسی، ادبی، اخلاقی و... و منتسب‌کردن آنها به افرادی مانند گرورش، علی شریعتی، حسین پناهی، احمد شاملو، فروغ فرخزاد و... . اغلب برای خود من اتفاق افتاده که وقتی به ارسال‌کنندگان این پیام‌ها اعتراض می‌کنم، با این پاسخ مواجه می‌شوم که: «حالا چه اهمیتی دارد؟ بین چی داره میگه نه اینکه می‌گه!». در این نوشته نشان می‌دهم که این اشتباه‌ها چه اهمیتی دارد و این دفاع چندر مسخره و بی‌معناست.

۲. مهم‌ترین آسیب و خطر اشتباه‌های رایجی که ذکر کردم، بی‌تفاوت‌کردن و حساسیت‌زدایی از ذهن ماست. شاید به‌کاربردن سهوی «ه» به‌جای کسره اضافه چندان مهم به نظر نرسد یا حتی جمله‌ای که به اشتباه به کس دیگری منتسب شده، حاوی نکات درست و پیام درخور تأملی باشد، اما همه این کردارها به‌تدریج ذهن ما را نسبت به درست و غلط بی تفاوت می‌کند. در واقع همین اشتباه ساده هکسره که برای خیلی از افراد مهم نیست و به چشمشان نمی‌آید، در سطح فرهنگ‌شناسی توان ذهن ما را برای تشخیص سره از ناسره تحلیل می‌برد؛ امری که آثار و پیامدهای بزرگ‌تری در پی دارد. همچنین وقتی مشخص نباشد کدام جمله یا شعر مال احمد شاملو است و کدام نیست، دیگر هر شعری را می‌توان به شاملو نسبت داد. به غیر از بی‌تفاوت‌کردن و ازکارافتادن ظرفیت ذهن ما برای تشخیص درست و غلط، دیگر هر شعری را می‌توان به شاملو نسبت داد و بنابراین از شاملو می‌توان برای تأیید یا رد هر اندیشه‌ای بهره جست. به‌جای شاملو، البته که می‌توان هر فرد دیگری را قرار داد. ازدست‌رفتن حساسیت و توان ذهن افراد برای تشخیص غلط و درست که از همین کردارهای خرد و به ظاهر بی‌اهمیت آغاز می‌شود، زمینه‌ساز تقویت و بازتولید توتالیتاریسم است. ذهنی که به ایراد #هکسره بی تفاوتی است یا توان درک انتساب جملات غلط را ندارد، ظرفیت تشخیص راست و دروغ در حوزه سیاست را نیز به‌تدریج از دست می‌دهد و به این ترتیب مهیای پذیرش هر چیز و درعین‌حال هیچ چیز می‌شود. اهمیت #هکسره در توان آن برای بازتولید توتالیتاریسم نهفته است.

